

izvirni znanstveni članek
prejeto: 2010-07-02

UDK 81'42:327(497.4:061.1EU)

O VSTOPU SLOVENIJE V EU: ANALIZA MEDIJSKEGA DISKURZA

Tina ROŽAC

Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, 6000 Koper, Garibaldijeva 1, Slovenija
e-mail: tina.rozac@zrs.upr.si

IZVLEČEK

Članek primerja reprezentacijo vstopa Slovenije v Evropsko unijo v treh največjih lokalnih tiskanih medijih na slovensko-italijanskem obmejnem območju: Primorskem dnevniku, Primorskih novicah in Il Piccolo. Z metodami kritične diskurzivne analize poskuša odgovoriti na vprašanje, kako se reprezentacija dogodka v izbranih medijih razlikuje glede na razlike v identiteti ciljnih občinstev izbranih časopisov.

Ključne besede: kritična diskurzivna analiza, medijska reprezentacija, etnična/nacionalna identiteta, Slovenija, Italija, vstop Slovenije v Evropsko unijo

SULL'INGRESSO DELLA SLOVENIA NELL'UE: ANALISI DEL DISCORSO MEDIATICO

SINTESI

L'articolo affronta il tema della rappresentazione dell'ingresso della Slovenia nell'Unione Europea attraverso l'analisi di tre giornali dell'area transfrontaliera sloveno-italiana: Primorski dnevnik, Primorske novice e Il Piccolo. Con il metodo dell'analisi discorsiva critica si cerca di trovare risposta all'interrogativo sulle differenze nella rappresentazione dell'evento nei media prescelti tenendo conto della diversa identità del target dei loro lettori.

Parole chiave: analisi discorsiva critica, discorso mediatico, identità etnica/nazionale, Slovenia, Italia, ingresso della Slovenia nell'Unione Europea

UVOD

Množični mediji imajo že dolga desetletja v rokah prav poseben privilegij: možnost sooblikovanja etnične/nacionalne identitete. S tem orožjem v rokah lahko v različnih situacijah, naj bo to poročanje o vojnih dogodkih, črni kroniki ali le vsakdanjih problemih, odkrito ali prikrito razpolagajo, da bi zavedno ali nezavedno vplivali na ciljno publiko s specifično etnično/nacionalno pripadnostjo. Tokrat nas bo zanimalo, kako je etnična/nacionalna komponenta vplivala na poročanje o vstopu Slovenije v Evropsko unijo (v nadaljevanju EU) oz. o širitvi EU treh izbranih lokalnih tiskanih medijev z obeh strani slovensko-italijanske meje: *Primorskega dnevnika*, *Primorskih novic* in *Il Piccola*. Izbrani časopisi namreč ciljajo pretežno na bralce treh različnih skupnosti, ki živijo na obmejnem območju: *Primorske novice* na Slovence na Primorskem, *Primorski dnevnik* na Slovence v Furlaniji-Juljski Krajini, *Il Piccolo* pa na Italijane v južnem delu Furlanije-Juljske Krajine. Cilj pričujoče raziskave bo ugotoviti, kako je bil vstop Slovenije v EU reprezentiran v izbranih treh lokalnih medijih; katere značilnosti oz. elemente zasledimo v poročanju o istem dogodku na obeh straneh meje in v čem je bilo poročanje treh časopisov specifično.¹ Predvidevamo, da se reprezentacija vstopa Slovenije v EU v izbranih časopisih na obeh straneh slovensko-italijanske meje razlikuje glede na medsebojne razlike v etnični/nacionalni oz. večinski/manjšinski pripadnosti ciljnih občinstev časopisov. V članku bo prikazana analiza izbranega medijskega diskurza, ki je kvalitativna in temelji na obstoječih besedilih. Ukvarjali se bomo z analizo časopisnega diskurza, v katero bodo vključene prve številke vsakega od izbranih lokalnih časopisov po vstopu Slovenije v EU. Tekstualna analiza bo razdeljena na tri sklope: analiza strukture, analiza naslovov in vsebinska analiza.

TEORETIČNA IZHODIŠČA

Pristopi k analizi diskurzov so danes številni in raznoliki; vsak na svoj način obravnava različne diskurze in v njih išče specifične, ki jih želi poudariti.² V članku bomo sledili predvsem pogledom kritične diskurzivne analize (v nadaljevanju KDA), zato v nadaljevanju predstavljamo nekaj ključnih konceptov te metode, s

poudarkom na posebnostih za nas relevantnega medijskega diskurza.

Ideologija: preko jezika do cilja

Med številnimi pogledi na ideologijo, ki so se izoblikovali od časa francoske revolucije do današnjega dne, nam KDA ponuja sintezo z multidisciplinarno opredelitvijo ideologije kot prepleta kognitivnih struktur, socialnih praks in diskurza (prim. van Dijk, 1998; Fairclough, 1995, 70–83; Bergoč, 2008, 28). Nekoliko ožje lahko ideologije definiramo kot družbene in politične sisteme idej in vrednot neke družbene skupine; preko ideologij poskušajo družbene skupine realizirati svoje interese. Če neki družbeni skupini uspe uveljaviti svojo ideologijo, realizirati svoje interese, doseči konsenz širše skupine, postane dominantna; njena ideologija služi kot mehanizem, ki vedno znova opravičuje nadvlado elite, njene ideje in družbeni odnosi, ki se v celotnem procesu vzpostavijo, pa so razumski, sami po sebi umevni. Vsekakor pa ne pridobijo vse ideologije dominantnega položaja; ene so od družbe bolj sprejete, druge – npr. feminizem, ekologija – manj (prim. van Dijk, 1998, 161–185; Bergoč, 2008; Erjavec, Poler Kovačič, 2007).

Ideologija se pomembno povezuje z jezikom oz. z njegovo realizacijo; v jezikovnih pojavih so prisotni nešteti ideološki vplivi, ki pomagajo ohraniti odnose moči v družbi (Fairclough, 1995, 25). Jezik namreč ne deluje kot nevtralno sredstvo sporazumevanja, temveč s seboj v veliki meri prinaša konotativne pomene, ki v komunikaciji na prejemnika delujejo na emocionalni ravni. Tako obstaja velika verjetnost, da prejemnik prikritih informacij razumsko ne zazna, delujejo pa nanj preko čustvenega nivoja (Bergoč, 2008, 28). Ideologija ima tako preko jezika velikokrat prosto pot do posameznika in njegovega dožemanja sveta.

Diskurz: nosilec ideologije

Diskurz v širšem pomenu predstavlja vsako obliko rabe jezika (ali drugih znakovnih sistemov), ki deluje kot družbena praksa, znotraj socialnih in kulturnih okvirov (prim. Blommaert, 2005, 3; Verdonik, 2004, 60). Ožje gledano pomeni diskurz rabo jezika na določenem področju; tako lahko navedemo veliko različnih diskurzov v družbi, npr.

1 Raziskava, ki je predstavljena v članku, se deloma prekriva z raziskavo, ki je bila opravljena v okviru avtoričinega diplomskega dela pod mentorstvom dr. Vesne Mikolič z naslovom *Medijska reprezentacija vstopa Slovenije v Evropsko unijo: diskurzivna analiza izbranega slovenskega časopisa z obeh strani slovensko-italijanske meje* (prim. Rožac, 2008).

2 Pristopi k analizi diskurza (prim. Verdonik, 2004; Titscher, Meyer, Wodak, Vetter, 2000): teorija govornih dejanj (ang. *speech acts*; prim. Austin, 1990) in sporazumevalnih načel (ang. *conversational maxims*; prim. Grice, 1989), etnografija komunikacije (ang. *ethnography of speaking*; prim. Hymes, 1977), interakcijska sociolingvistika (ang. *interactional sociolinguistics*; prim. Gumperz, 2002; Tannen, 1996; Schiffrin, 2002), variacijski pristop (ang. *variation theory*; prim. Labov, 2005), konverzacijska analiza (ang. *conversation analysis*; prim. Sacks, Schegloff, Jefferson, 1995), birminghamska šola (ang. *Birmingham School*; prim. Sinclair, Coulthard, 1975), sistemsko funkcijsko jezikoslovje (ang. *systemic functional linguistics*; prim. Halliday, 2004), kritično jezikoslovje oz. kritična lingvistika (ang. *critical linguistics*; prim. Kress, Hodge, 1981; Fowler, 1996) in kritična analiza diskurza (*critical discourse analysis*; prim. Fairclough, 1995; Wodak, Meyer, 2009; Dijk, 1998). Med pristope k analizi diskurza nekateri uvrščajo tudi besediloslovje (*Text-linguistics*; prim. de Beaugrande, Dressler, 1992).

znanstveni, politični, pedagoški, religiozni, kulturni ali nenazadnje tudi medijski diskurz. V vsakem od diskurzov se pojavljajo specifična terminologija, poseben žargon, lasten način reprezentacije idej, lastna logika, predpostavke in argumentacija (Erjavec, Poler Kovačič, 2007, 17).

Kritična diskurzivna analiza razlaga, da diskurzi lahko delujejo ideološko. To se zgodi, ko tipi praks in diskurzov služijo nevtralizaciji, da bi ohranjali in legitimirali neenake odnose moči v družbi. Razlike, npr. med večino in manjšino ali družbenimi razredi, se ohranjajo z načini, kako so stvari reprezentirane in ljudje pozicionirani (Fairclough, Wodak v Erjavec, Poler Kovačič, 2007, 24–25). Družbene prakse znotraj diskurza delujejo po navodilih ideologije, ki jih tudi legitimira in prikazuje kot naravne, univerzalne; ekonomska in politična oblast tako ostaja na svoji – upravičeni – poziciji. Znotraj diskurzov v rokah ideologije vsak pripadnik družbe dobi svojo vlogo, ki se mu zdi logična, o njej ne dvomi. Tako je vzpostavljen nadzor, družbeni odnosi so utrjeni in se reproducirajo. Diskurz torej lahko deluje kot mehanizem za podporo moči, ki je upravičena preko ideologije (prim. Erjavec, Poler Kovačič, 2007).

Znotraj diskurza delujejo tudi t. i. diskurzivne prakse. Koncept diskurzivnih praks uveljavlja Fairclough z razlago, da so govorna dejanja zavestna le delno, saj obstajajo vzorci govornih dogodkov – diskurzivne prakse. »Te so sestavljene iz procesov tvorjenja, posredovanja in sprejemanja besedil ter so znotraj posamezne socialne institucije in znotraj širšega kroga socio-kulturnega okolja, v katerem je institucija, vnaprej določene« (Verdonik, 2004, 64). V okviru socialne institucije posameznik v določeni situaciji³ izbere specifično diskurzivno prakso, ki je vnaprej določena. V različnih situacijah imamo različne cilje in izbiramo specifična jezikovna sredstva. Delovanje diskurzivnih praks pa ne pomeni usklajevanje jezikovne izbire z želenim ciljem, temveč ravnanje v skladu s prikrito ideologijo. V ozadju diskurzivnih praks se odvija boj različnih ideoloških praks za prevlado, zato prihaja do sprememb v diskurzivnih praksah – odvisno od tega, katera ideološka praksa prevlada⁴ (Verdonik, 2004, 64).

Medijski diskurz: gorivo ideologije

Medijski diskurz bi lahko označili tudi kot diskurz sredstev javne komunikacije, torej časopisov, radia in televizije. Mediji v sodobni družbi skrbijo predvsem za oblikovanje javnosti, zlasti politične, čeprav naj bi bila njihova osnovna funkcija posredovanje sporočil, ki nastanejo na drugih področjih javne komunikacije, npr. na političnem področju. Medije bi lahko označili kot kanale, preko katerih se informacije bralcem ponujajo v specifični obliki – opremljene z drugimi znakovnimi sistemi, kot so statične/dinamične slike, glasba ipd. (Škiljan, 1999, 97–99).

Medijski diskurz predstavlja posebno obliko diskurza, saj gre v veliki meri za enosmerno komunikacijo – tudi v primeru govornega besedila, torej radijskih in televizijskih medijev, je komunikacija največkrat enosmerna, pri čemer mediji predstavljajo tvorca, javnost pa prejemnika. Pisma bralcev, klici gledalcev ali poslušalcev ipd. predstavljajo le nadomestek dvosmerne komunikacije, saj je njihov delež v celotni produkciji sporočil zelo majhen, zaradi omejenosti prostora oz. časa pa lahko v taki obliki komunikacije sodeluje le malo bralcev/gledalcev/poslušalcev (Škiljan, 1999, 99). Prejemniki v medijskem diskurzu imajo torej zelo omejeno možnost odziva na prejete informacije. Kljub temu so mediji za jezikoslovne in komunikološke raziskovalce izjemno zanimiva oblika komunikacije, ki je pomembna z več vidikov:

- mediji predstavljajo bogate vire hitro dostopnih podatkov;
- mediji oblikujejo in predstavljajo rabo in odnos ciljne množice do jezika in jezikovne skupnosti;
- mediji so pokazatelj družbenih pomenov in stereotipov, ki se kažejo skozi jezik in komunikacijo;
- mediji odražajo in vplivajo na oblikovanje in izražanje kulturnega, političnega in socialnega življenja (Bell, Garrett, 1998, 4).

Sandra Bašič Hrvatina (2008) v enem izmed svojih člankov medije poimenuje »psi čuvaji«. Zakaj? Avtorica dokazuje tri predpostavke:

- Mediji svoja občinstva informirajo in formirajo. Poleg funkcije informiranja mediji opravljajo tudi funkcijo formiranja družbe, kar pomeni, da sami odločajo, *kaj* bodo povedali, *kako* bodo izbrano informacijo podali občinstvu in *zakaj* je do dogodka, o katerem poročajo, prišlo.
- Mediji pozornost ljudi preusmerjajo tako, da izpostavljajo izbrane dogodke, vprašanja, tako pa reproducirajo obstoječ simbolni red. Dogodke torej občinstvu ponujajo skozi prizmo lastnega pogleda na svet. Svet v vsej njegovi raznovrstnosti mediji ponostavijo in nam omogočijo, da ga »razumemo«, prikažejo nam sliko sveta, ki je dovolj majhna in preprosta, da se nam zdi razumljiva in sprejemljiva.
- Mediji komunikacijo personalizirajo in tako spodbujajo individualno medijsko potrošništvo. Ob poplavi raznovrstnih medijev si posameznik priroji medije, ki mu najbolj ustrezajo, naredi izbor dotoka informacij glede na lastne želje.

Medijski diskurz – v povezavi s političnim, korporativnim, izobraževalnim in znanstvenim – konstruiramo »nacionalni konsenz«, torej ga lahko označimo kot državotvornega in kot pomembnega oblikovalca nacionalnih identitet; v posameznikih se preko medijev aktivira občutek pripadnosti neki točno določeni nacionalni

3 Primeri takih situacij: »ustni izpit, razgovor za sprejem v službo, policijsko zaslišanje, obisk pri splošnem zdravniku, klepet sodelavcev ob kavi, pogovor starih prijateljev, telefonski pogovor zaljubljenec, pogovor odraslega s petletnim otrokom /itd./« (Verdonik, 2004, 64).

4 Primer: deformalizacija javnega diskurza – npr. med učitelji in učenci.

skupnosti. V tem okviru je etničnost oz. nacionalnost razumljena kot dinamični konstrukt, ne kot nekaj, kar obstaja samo po sebi že od nekdaj, temveč kot nekaj, kar se veskozi spreminja in oblikuje s pomočjo družbenih akterjev. Identitete so konstrukcije, ki se oblikujejo skozi jezik – z jezikom lahko realnost priredimo in preoblikujemo. Jezik, prav tako kot identiteta, pa je vpet v številne diskurze (Pušnik, 1999, 797).

ETNIČNA IDENTITETA IN CILJNO OBČINSTVO IZBRANIH ČASOPISOV

Obravnavam izbranih časopisov – *Primorskega dnevnika*, *Primorskih novic* in *Il Piccola* – zahteva tudi nekaj besed o etnični identiteti njihovega ciljnega občinstva:

- *Primorski dnevnik* velja za najpomembnejši tiskani medij slovenske manjšine v Italiji, ki si prizadeva biti »pluralen in /delati/ v korist slovenske manjšine v Italiji« (Semolič, 2003). Sklepamo lahko, da se ciljno občinstvo *Primorskega dnevnika* istovetno pretežno s slovensko etnično identiteto, ki jo bistveno zaznamuje manjšinski diskurz. Območje, kjer živijo pripadniki slovenske etnične skupnosti v Italiji, zavzema vzhodni, obmejni del Furlanije-Juljske krajine od Milj do Trbiža, zato imata vstop Slovenije v EU in padec meje za *Primorski dnevnik* in njegove bralce še toliko večji pomen, čemur odkrito pritrjujejo tudi sami (prim. Semolič, 2003).
- *Primorske novice* veljajo za regionalni časopis, ki je osredotočen na tri primorske regije: Istro, Srednjo Primorsko in Goriško. V zadnjem času veljajo *Primorske novice* za najmočnejši regionalni časopis na Slovenskem in hkrati za najbolj bran medij na Primorskem; Primorska pa predstavlja kar petino slovenskega ozemlja in osmino prebivalstva Slovenije (Verdnik, 1997, 264). Glede na to, da časopis etnično ni eksplicitno opredeljen, lahko sklepamo, da je njegovo ciljno občinstvo povezano predvsem s slovensko etnično identiteto, ki je v okviru specifičnega regionalnega diskurza večinsko prisotna.
- *Il Piccolo* je prav tako regionalni časopis, ki cilja na populacijo, živečo na južnem oz. jugovzhodnem delu Furlanije-Juljske krajine, natančneje na območju trikotnika Lignano–Milje–Gorica (*Il Piccolo* 2011). Ker tudi v tem časopisu ciljna publika ni eksplicitno etnično opredeljena, sklepamo, da so njegovi bralci predvsem pripadniki večinske italijanske skupnosti.

Identiteta je rezultat interakcije, torej izhaja iz nasprotnih si polov Mi – Oni. »Prav nasprotje med enakostjo in drugačnostjo naj bi bilo bistvo vsake identitete, tako kolektivne kot osebne« (Pušnik, 1999, 797). Oblikovanje etničnosti/nacionalnosti poteka preko primerjave z Drugimi, ki so različni od Nas – gre za procesa inkluzivnosti in ekskluzivnosti (Hall, 1997, 259). Nacije lahko interpretiramo kot zamišljene skupnosti, proizvod procesa homogenizacije, ki ga izvaja država, kot posledico interakcije širšega kroga ljudi, kar naj bi omogočil

še tisk. »Z branjem naj bi se torej vsak posamezni bralec zavedel, da se obreda branja časopisa hkrati z njim udeležuje ogromno ljudi, ki jih sicer ne pozna in ostaja anonimni« (Pušnik, 1999, 799). Posameznik se počuti anonimnega tako znotraj nacije kot tudi ob spremljanju medijev; slednji naslavljajo anonimnega posameznika, ki se ob branju časopisa, poslušanju radia ali gledanju televizije zaveda, da isto počno tudi drugi, kar ga z njimi povezuje v skupnost. Tako mediji sooblikujejo moderno nacionalno državo. Medijski diskurz igra pomembno narodotvorno vlogo tudi z vidika vzdrževanja kolektivnega spomina s prikazovanjem prototipičnih oseb, dogodkov, mitov ipd., s pomočjo katerih se prejemniki identificirajo. Vsaka nacionalna identiteta je pripoved, naracija, sama po sebi ne obstaja. Kreiranje reprezentacij slovenstva, italijanstva itd. je v interesu državne ideologije, saj deluje kot državotvorni faktor z enostavnim ciljem: navezati svoje člane na točno določen teritorij, da so ljudje zanj pripravljeni umirati (Pušnik, 1999, 800–805). Tako oblikovanje nacionalne identitete lahko poimenujemo tudi »vsakdanji nacionalizem« (Billig v Šabec, 2006), ki je navidezno neškodljiv, sam po sebi umeven, zaradi česar ga pripadniki več ne prepoznajo. Deluje namreč tako preko državnih simbolov kot preko kulture, jezika v političnih govorih, množičnih medijih, vsakdanjih diskurzih itd. Prav zaradi tega je vsakdanji nacionalizem vse prej kot neškodljiv, saj lahko hitro vodi v mobilizacijo (Šabec, 2006).

V treh izbranih časopisih imamo opraviti predvsem z dvema nacionalnima identitetama – slovensko in italijansko – v okviru treh različnih diskurzov, od katerih sta dva večinska in en manjšinski. V nadaljevanju zato namenjam nekaj besed slovenski nacionalni identiteti na splošno in njenim posebnostim, ko govorimo o manjšinskih skupnostih izven slovenskih meja, ter italijanski nacionalni identiteti na vzhodnem, obmejnem območju Furlanije-Juljske krajine.

Na elemente slovenske nacionalne identitete bomo prav gotovo naleteli tako v *Primorskem dnevniku* kot v *Primorskih novicah*. Na proces oblikovanja slovenske identitete je poleg identifikacije po načelu podobnosti znotraj skupine in razlikovanja izven nje vplival tudi odnos do pretekle konstrukcije identitete. Vezovnikova konstrukcija slovenske nacionalne identitete povezuje z naslednjimi posebnostmi in značilnostmi slovenske zgodovine (Vezovnik, 2007, 471): *zavedanje o majhnem geografskem območju Slovenije; podjarmljenost Slovenije s strani močnejših in razvitejših politično-ekonomskih centrov; močna kulturna zavest; spodletela modernizacija; vloga krščanskega socializma.*

Šumi razlaga, da se nacionalistična zgodovina pri upravičevanju slovenstva, slovenščine, naroda sklicuje na mitologizirane akterje, kot je Trubar, na enoten jezik, ki je pravzaprav umetna tvorba, na kulturne znake slovenstva, ki so se ohranjali veskozi v zgodovini, z državotvorno zgodovino, ki naj bi segala daleč v zgodovino itd. Slovenski nacionalizem je v tem kontekstu mnogokrat

označen kot uresničenje pravičnosti, kot »dober nacionalizem«. Njegov cilj je mir, sožitje, čemur pa pretijo nevarnosti, ki grozijo tudi nacionalnemu obstoju, kar se velikokrat izraža v ogroženem jeziku in kulturi. Na tej točki je ponovno v ospredju »nacionalna manjšina«, pri kateri je ohranjanje »narodnostne identitete« samoumevno. Tako gledanje na »dober nacionalizem« avtorica zavrača in poudarja, da so tak projekt slovenskega nacionalizma izoblikovale generacije, ki so zanj tudi živele; tako je ta »dober nacionalizem« postal zdravorazumski in samoumeven, družbene prakse v njegovem okviru pa predelane v ideološke podobe (Šumi, 2000, 268–270).

Slovenska nacionalna identiteta ima prav gotovo specifičen pomen, ko govorimo o slovenski manjšini v Italiji, torej o ciljni publiki *Primorskega dnevnika*. Šumi ugotavlja, da je pomen slovenske nacionalne identitete in nacionalizma toliko večji znotraj manjšinskega diskurza. Manjšine v okviru središčnih pojmov slovenstva, slovenščine, naroda, narodne manjšine, slovenskega etničnega ozemlja večina raziskovalcev interpretira kot »'narodnostne' manjšine zunaj svojega državnega teritorija«, ki so kot 'odrezani udi' narodnega telesa, »ki jih je v tak položaj potisnila vrsta 'zgodovinskih krivic'«.

Zaradi teh (»zgodovinskih krivic«, op. av.) manjšina, ki je definirana neproblematično, kot »objektivno« del slovenskega »naroda«, podlega »potujčevanju«, »asimilaciji«, »izgubi jezika in kulture« in »pomankanju slovenske zavednosti« (to je dejavnik, ki je hkrati posledica in razlog »asimilacije«), »matica« pa mora »ob pomoči zavednih elementov v manjšini« ali pa obratno) to narodno identitetno afazijo premagovati in si prizadevati za »rast slovenske nacionalne zavesti« (Šumi, 2000, 263).

Na identiteto Slovencev v Italiji prav gotovo vpliva tudi specifičnost slovensko-italijanskega obmejnega območja in njegove zgodovine, na čelu z najbolj travmatičnimi dogodki, ki še danes živijo v razdeljenem kolektivnem spominu: fašističnim terorjem *nad slovenskim in hrvaškim prebivalstvom* ter njunim eksodusom v *Jugoslavijo med obema vojnama*, revanšistično partizansko represalijo z *metanjem nasprotnikov v fojbe po kapitulaciji fašistične Italije in po koncu vojne* ter eksodusom *Italijanov iz Istre in Dalmacije v letih 154–156*; ti travmatični pretekli dogodki še vedno vplivajo na slovensko-italijanske medetnične odnose (Rožac Darovec, 2010, 226), prav tako, kot so sooblikovali italijansko etnično identiteto na Tržaškem, s katero je zaznamovana ciljna publika dnevnika *Il Piccolo*. Konstrukcijo italijanske identitete na Tržaškem skozi zgodovino lahko povezujemo z opozicijo Mi, Italijani – mesto proti Oni, Slovani – podeželje in opozicijo italijanske kulturne superiornosti v primerjavi s slovansko tujerodnostjo in inferiornostjo (Rožac Darovec, 2010, 225). Pomemben element razlikovanja je za tržaške Italijane seveda jezik, ki opredeljuje Nas, ki govorimo čisto, kot nasprotno Njim, priseljencem, Slovanom, Turkom, Sardincem, ki govorijo drugačno mešanico dialektov (prim. Stacul, 2001, 136–137; Chmiel, 2010, 119). Na območju Fur-

lanije-Julijske krajine je močno prisotna tudi regionalna identiteta, ki združuje italijanski sever kot del Evrope v opoziciji z italijanskim jugom kot delom južnega Mediterana. Znotraj tega pojmovanja je podoba moderne, kulturno specifičnega, uspešnega Evropejca povsem drugačna od podobe nazadnjaškega in lenega južnega Mediteranca (Stacul, 2001, 134).

ANALIZA: PRIMORSKI DNEVNIK, PRIMORSKE NOVICE IN IL PICCOLO

Analiza strukture

V prvem delu analize bom pozorna na strukturo poročanja časopisov *Primorski dnevnik* (PD), *Primorske novice* (PN) in *Il Piccolo* (IP) o vstopu Slovenije v EU; zanimalo me bo, kako je vstop Slovenije v Evropsko unijo poudarjen v obravnavanih časopisih: kolikšen delež člankov je tako ali drugače povezan s slovensko pridružitvijo Uniji in kakšna je oblika, v kateri so ti članki objavljeni – kakšno mesto zavzemajo na naslovnica in znotraj izbranih časopisov; tako bom poskušala odgovoriti na vprašanje, kateri od analiziranih časopisov daje vstopu Slovenije v EU večji poudarek oz. za kateri časopis igra vstop pomembnejšo vlogo.

Delež člankov o vstopu Slovenije v EU

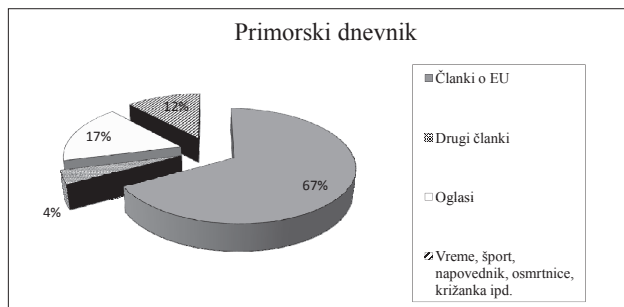
Da bi ugotovila, kakšen delež člankov je v izbranih časopisih namenjen vstopu Slovenije v EU, sem izmerila in izračunala površino celotnega časopisa (v cm²), nato pa površino, ki jo zavzemajo članki o vstopu Slovenije v EU (prav tako v cm²) (prim. Bergoč, 2008); to sem storila za vsakega od obeh časopisov posebej. Ugotovitev, kateri časopis je namenil slovenskemu vstopu v EU večji odstotek površine, bo eden od pokazateljev pomena, ki so ga temu dogodku pripisovali analizirani časopisi.

Celotno površino časopisov, razen imen za rubrike, sem razdelila v štiri kategorije:

- članki, ki se povezujejo z vstopom Slovenije oz. drugih novih članic v EU,
- članki z drugo vsebino, razen športa,
- oglasi (oglaševanje podjetij, pa tudi mali oglasi),
- drugo: vreme, šport, napovednik, osmrtnice, križanke, valute ipd.

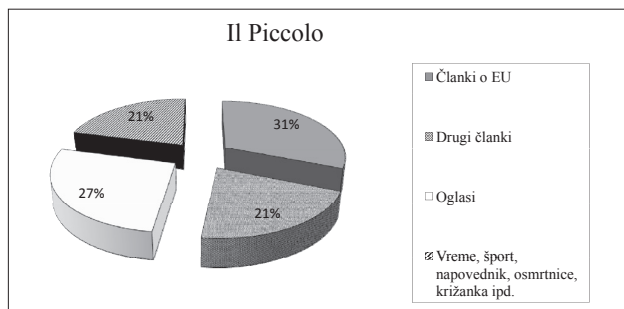
Za vsako kategorijo sem izmerila površino, nato pa vse skupaj pretvorila v relativna števila, ki so mi omogočila medsebojno primerjavo časopisov. Rezultati so bili pričakovani, a vseeno so presenetile precejšnje razlike med *Primorskim dnevnikom* in drugima dvema časopisoma. *Primorski dnevnik* je namreč člankom, ki se navezujejo na vstop Slovenije v EU, namenil kar dobri dve tretjini prostora (Slika 1), medtem ko je takim člankom *Il Piccolo* namenil slabo tretjino (31 %) (Slika 2), *Primorske novice* pa le četrtino vsega prostora (Slika 3); drugim kategorijam sta *Il Piccolo* in *Primorske novice* namenila od 21 do 32 % (kategorija *vreme, šport, napovednik, osmr-*

tnice, križanke, valute ipd. – PN: 32 %, IP: 21 %; članki z drugo vsebino, razen športa – PN: 22 %, IP: 21 %; oglasi – PN: 21 %, IP: 27 %). *Primorski dnevnik* pa je trem kategorijam, ki niso povezane z vstopom Slovenije v EU, namenil le malo prostora (članki z drugo vsebino, razen športa, 4 %; drugo: vreme, šport, napovednik, osmrtnice, križanke, valute ipd. 12 %; oglasi 17 %; skupaj 33 %).

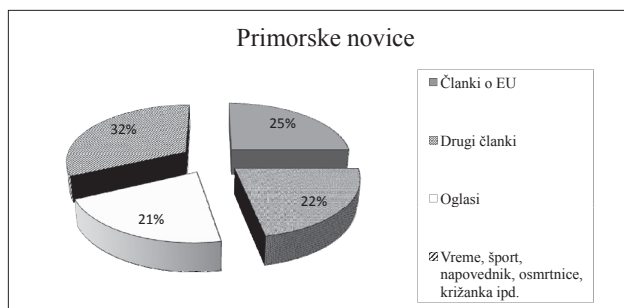
Sl. 1: Delež člankov o vstopu Slovenije v EU v *Primorskem dnevniku*.

Fig. 1: Share of articles on the accession of Slovenia to the EU in *Primorski dnevnik*.

Sl. 2: Delež člankov o vstopu Slovenije v EU v *Il Piccolo*.

Fig. 2: Share of articles on the accession of Slovenia to the EU in *Il Piccolo*.

Sl. 3: Delež člankov o vstopu Slovenije v EU v *Primorskih novicah*.

Fig. 3: Share of articles on the accession of Slovenia to the EU in *Primorske novice*.

Poleg tega ne smemo pozabiti omeniti dejstva, da je analizirana številka *Primorskega dnevnika* ravno zaradi vstopa Slovenije v EU nekoliko daljša kot navadno, kar je tudi na naslovnici posebej poudarjeno z napisom: *Danes 64 strani* (*Primorski dnevnik*, 1. 5. 2004, 1) (Slika 4). To pomeni, da je *Primorski dnevnik* člankom o vstopu Slovenije v EU že absolutno, ne samo relativno, namenil dodatne prostorske možnosti, saj je z dodatnim prostorom omogočil objavo več člankov s to tematiko.

DANES 64 STRANI

Sl. 4: Napis z naslovnice *Primorskega dnevnika*, ki priča o razširjeni številki zaradi vstopa Slovenije v EU (foto: T. Rožac).

Fig. 4: The headline from the front page of *Primorski dnevnik* testifying to the enlarged issue addressing the accession of Slovenia to the EU (photo: T. Rožac).

Nedvomno se je torej pokazalo, da je tako absolutno kot relativno gledano *Primorski dnevnik* vstopu Slovenije v EU namenil veliko več prostora kot *Primorske novice* ali *Il Piccolo*, kar lahko priča o tem, da ima vstop Slovenije v EU za *Primorski dnevnik* in njegove ustvarjalce večji pomen kot za druga dva časopisa oz. da želijo novinarji oz. lastniki *Primorskega dnevnika* svojemu občinstvu sporočiti, da gre za izreden, izjemno pomemben dogodek, ki bo tako ali drugače vplival na življenje slovenske skupnosti v Italiji.

Oblika

Tako kot drugi teksti so tudi teksti v tiskanih medijih multimodalni (Kress, Leeuwen, 1998, 186), saj za sporočanje ne uporabljajo le jezikovnega semiotičnega sistema, temveč so opremljeni z raznovrstnimi dodatnimi znaki, ki besedilo nadgradijo tako, da ustvarjajo dodatne pomene. Članek z majhnim naslovom, brez slik, tabel ipd. prav gotovo ne bo deležen tolikšne pozornosti naslovnikov, kolikšne bi bil deležen, če bi bil postavljen na eno od prvih strani ali na zadnjo stran, opremljen z velikim, odebeltanim naslovom, pomenljivimi in morda celo provokativnimi slikami, uvodnikom na prvi strani itd. V tiskanih (pa tudi drugih) medijih torej ni pomembno le, kaj sporočamo, temveč tudi, kako (v kakšni obliki) nekaj sporočamo.

Naslovnica

Največjo pozornost naslovnika v časopisu večinoma prav gotovo pritegne naslovnica. Če primerjamo naslovnice *Primorskega dnevnika*, *Primorskih novic* in *Il Piccolo* ob vstopu Slovenije v EU, je razlika očitna že na prvi pogled.

Na naslovnici *Primorskega dnevnika* najdemo le eno sliko in prav tako le en naslov, kar le-tema daje izrazit poudarek (Slika 5). Naslov *Odslej skupaj v osrčju Evro-*

pe (Primorski dnevnik, 1. 5. 2004, 1), ki je hkrati tudi slogan celotne številke, tako pridobi na pomembnosti – kot da drugi dogodki sploh ne bi bili omembe vredni. V ospredje tako ni postavljena le priključitev Slovenije EU, temveč tudi dejstvo, da sta Italija (oz. v njej živeča slovenska manjšina) in Slovenija od tistega trenutka dalje članici iste skupnosti – Evropske unije. Ob tem ne gre zamolčati dejstva, da je naslovnica v tej številki *Primorskega dnevnika* izredna, drugačna kot sicer, običajna naslovnica sledi šele na tretji strani, torej prvi lihi. Vendar pa to priča le še bolj v prid dejstvu, da je vstop Slovenije v EU za ta časopis izrednega pomena, glede na to, da gre za izredno naslovnico, izredno dolžino časopisa (ta je poudarjena z zapisom *Danes 64 strani* (Primorski dnevnik, 1. 5. 2004, 1) v okvirčku v spodnjem delu naslovnice) in celo za posebno številko (to je poudarjeno z zapisom *Posebna številka ob vstopu Slovenije v Evropsko unijo* (Primorski dnevnik, 1. 5. 2004, 1) v okvirčku desno zgoraj; Slika 4).

Sl. 5: Naslovnica *Primorskega dnevnika*, 1. 5. 2004 (foto: T. Rožac; iz arhiva Domoznanskega oddelka Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper).

Fig. 5: The front page of *Primorski dnevnik* of 1 May 2004 (photo: T. Rožac; from the archive of the Local Research Department of the Srečko Vilhar Central Library in Koper).

Sl. 6: Naslovnica *Primorskih novic*, 4. 5. 2004 (foto: T. Rožac; iz arhiva Domoznanskega oddelka Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper).

Fig. 6: The front page of *Primorske novice* of 4 May 2004 (photo: T. Rožac; from the archive of the Local Research Department of the Srečko Vilhar Central Library in Koper).

Na nekoliko drugačno zgodbo naletimo, ko vzamemo v roke prvo številko *Primorskih novic*, ki je izšla po vstopu Slovenije v EU (4. 5. 2004) (Slika 6). Pred seboj imamo en večji naslov – *Slovenija in Primorska razigrano vstopili v EU* (Primorske novice, 4. 5. 2004, 1) –, dva manjša in sedem razmeroma zelo majhnih naslovov. Od teh se le največji naslov, torej najbolj izpostavljen, dotika vstopa Slovenije v EU. Naslovu sledijo besedilo in dve sliki, povezani z vstopom Slovenije v EU (poleg teh se v desnem spodnjem kotu nahaja še ena slika, ki je športno obarvana in z Evropsko unijo ni povezana). Na eni je prikazan goriški trg, kjer se je odvijala ena pomembnejših slovenskih slovesnosti ob vstopu Slovenije v EU, na drugi pa je v ospredju dvigajoča se evropska zastava kot simbol vstopa Slovenije v EU.

Podobno kot *Primorske novice* tudi *Il Piccolo* na naslovnici nameni prostor tako vstopu Slovenije v EU kot drugim dogodkom (Slika 7). Na naslovnici so trije različno veliki naslovi, med katerimi je le največji povezan

Sl. 7: Naslovnica *Il Piccolo*, 1. 5. 2004 (foto: T. Rožac; iz arhiva Domoznanskega oddelka Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper).

Fig. 7: The front page of *Il Piccolo* of 1 May 2004 (photo: T. Rožac; from the archive of the Local Research Department of the Srečko Vilhar Central Library in Koper).

s slovensko priključitvijo. Od šestih fotografij največja prikazuje – tako kot v *Primorskih novicah* – že omenjeni goriški trg, druga največja pa – tako kot na naslovnici *Primorskega dnevnika* – Romana Prodi in Antona Ropa, ki v rokah skupaj držita evropsko zastavo; med štirimi manj-

šimi slikami so kar tri povezane z vstopom Slovenije v EU. Na splošno bi torej lahko rekli, da je slikovno gradivo na naslovnici *Il Piccolo* skoraj v celoti tako ali drugače povezano s slovenskim vstopom v Unijo, vendar vseeno ne v taki meri kot na naslovnici *Primorskega dnevnika*.

Razlike med obravnavanimi naslovnici so torej očitne (Tabela 1). Nedvomno je na naslovnici *Primorskega dnevnika* vstop Slovenije v EU bolj izpostavljen kot na naslovnici *Primorskih novic* in *Il Piccolo*, saj na njej praktično sploh ni prostora za ostale novice, dogodke ipd. Poleg tega je v *Primorskem dnevniku* precej bolj poudarjena posledica slovenske pridružitve Uniji, tj. združitve Slovenije in Italije znotraj EU, posledično pa tudi večja povezanost večine naslovnikov *Primorskega dnevnika*, torej slovenske manjšine na italijanski strani meje, s svojimi rojaki v Sloveniji. Slednjega sicer s slike ne moremo razbrati, temveč je na njej prisotno implicitno; do takega zaključka pa glede na zgodovinske in družbene okoliščine najverjetneje pride vsak pripadnik skupnosti naslovnikov. Gre torej za pomen, ki se lahko aktivira znotraj horizonta izkušenj, emocij ..., ki jih ima prejemnik sporočila. Na naslovnici *Primorskih novic* je izpostavljena priključitev Slovenije EU, na naslovnici *Il Piccolo* pa nova, večja Evropa brez meja.

Mesto

Kazalec pomena, ki ga tiskani mediji pripisujejo določeni tematiki, je tudi mesto, na katerem so članki z izbrano tematiko objavljeni. Z drugimi besedami: članek je objavljen na prvih straneh ali na zadnji strani, če želijo ustvarjalci časopisa poudariti njegov pomen oz. če želijo, da ga bralec opazi prej kot druge članke. Zato se nam zastavlja vprašanje, ali so se v obravnavanih časopisih pojavile kakšne razlike v mestu objave člankov, ki so povezani z vstopom Slovenije v EU.

Zadnja stran v nobenem od časopisov ne prinaša članka o vstopu Slovenije v EU, vendar je ta prisoten posredno, preko oglasov ali kako drugače.

Druga stran je v *Primorskem dnevniku* namenjena drugim dogodkom, vendar pa na tretji strani sledi

Tabela 1: Primerjava naslovnice *Primorskih novic* (4. 5. 2004), *Primorskega dnevnika* (1. 5. 2004) in *Il Piccolo* (1. 5. 2004).
Table 1: Comparison of front pages of *Primorske novice* (4 May 2004), *Primorski dnevnik* (1 May 2004) and *Il Piccolo* (1 May 2004).

	<i>Primorske novice</i>	<i>Primorski dnevnik</i>	<i>Il Piccolo</i>
število slik	3	1	6
število slik o vstopu Slovenije v EU	2	1	5
(skupna) velikost slik(e) o vstopu Slovenije v EU	manjša	večja	večja
sporočilo naslova in slik(e)	Slovenija in posledično Primorska vstopili v EU, Slovenija in Primorska praznovali	Slovenija vstopila v EU, kjer bo združena z Italijo	Konec slovensko-italijanske meje; nova, večja Evropa

»prava naslovnica«, taka, kot je običajna za standardne številke časopisa; na njej so le članki, ki so povezani s slovensko pridružitvijo, tako kot tudi na četrti in peti strani. V *Primorskih novicah* in *Il Piccolo* so druga, tretja, četrta in peta stran rezervirane za članke o vstopu. Če torej primerjamo strani od 2 do 5, ugotovimo, da so članki o vstopu Slovenije v EU bolj prisotni na teh straneh v *Primorskih novicah* in *Il Piccolo* kot v *Primorskem dnevniku*, a to le zato, ker je *Primorskemu dnevniku* prvi list nekako dodan, pravzaprav je tretja stran prva standardna stran, ki se pojavlja v vsaki izdaji tega časopisa.

Če povzamem, na prvih straneh za naslovnico ima vstop nekoliko večji pomen v *Primorskih novicah* in *Il Piccolo*, vendar je v *Primorskem dnevniku* ta nekoliko bolj poudarjen na zadnji strani, precej bolj pa na naslovnici, zaradi česar bi lahko zaključili, da igra glede na mesto objave člankov vstop Slovenije v EU enakovredno vlogo v vseh treh časopisih.

Analiza oblike (naslovnice in mesta objave) torej le še potrjuje ugotovitev, da ima vstop Slovenije v EU za *Primorski dnevnik* in njegove ustvarjalce večji pomen kot za *Primorske novice* ali *Il Piccolo*.

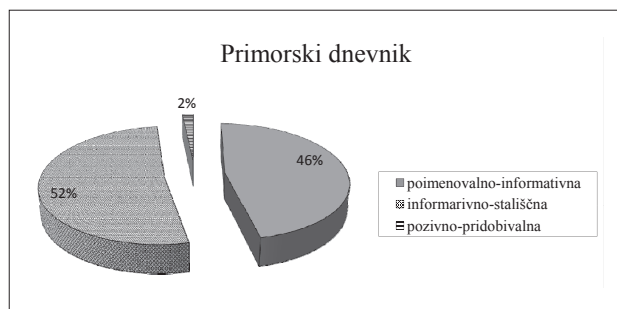
Analiza naslovov

Pri branju časopisov igrajo zelo pomembno vlogo tudi naslovi, ki človeka velikokrat privabijo k branju ali pa ga od njega odvrnejo.⁵ Pri analizi naslovov člankov treh izbranih številke časopisov, povezanih z vstopom Slovenije v EU, bo tako kot pri analizi strukture naše glavno vodilo vprašanje, za kateri časopis igra dogodek pomembnejšo vlogo. Analize se bomo lotili z razvrščanjem naslovov v tri skupine, ki jih omenja Korošec (Korošec v Kalin Golob, 2008, 19):

- naslovi s poimenovalno-informativno funkcijo,
- naslovi z informativno-stališčno funkcijo,
- naslovi s pozivno-pridobivalno funkcijo.

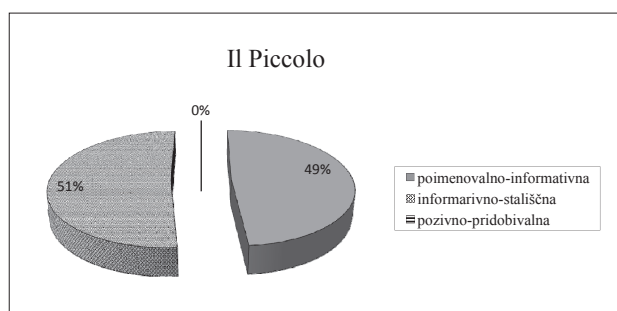
Od prve skupine proti tretji se stopnjujejo stilna zaznamovanost in ekspresivna sredstva (Korošec v Kalin Golob, 2008, 19). Pri poimenovalno-informativni funkciji ne izvemo ničesar o piščevem stališču do tistega, o čemer piše. Pri informativno-stališčni funkciji nas naslovi po eni strani informirajo, po drugi pa je v njih izraženo tudi avtorjevo stališče; ta funkcija se bolj povezuje z ideološkim in političnim vplivom. Pri zadnji, pozivno-pridobivalni funkciji pa ponavadi malo izvemo o vsebini; večinoma ta funkcija vsebuje predvsem poziv k branju, želi pritegniti bralčevo pozornost.

Če primerjamo funkcije glavnih naslovov v izbranih časopisih, ugotovimo, da je v vseh treh razmeroma malo naslovov (ali nič) s pozivno-pridobivalno funkcijo, precej več pa tistih z drugima funkcijama, kar je bilo glede na obravnavano temo tudi pričakovati. V *Primorskem*

Sl. 8: Funkcije glavnih naslovov v *Primorskem dnevniku* (1. 5. 2004).

Fig. 8: Function of headlines in *Primorski dnevnik* (1 May 2004).

Sl. 9: Funkcije glavnih naslovov v *Il Piccolo* (1. 5. 2004).

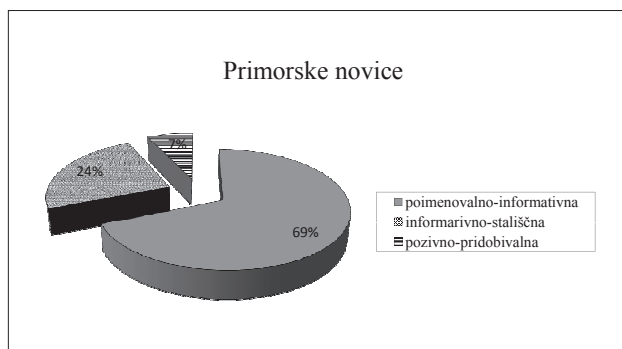
Fig. 9: Function of headlines in *Il Piccolo* (1 May 2004).

dnevniku (Slika 8) in *Il Piccolo* (Slika 9) sta poimenovalno-informativna in informativno-stališčna funkcija v približno enakem razmerju (*Primorski dnevnik*: prva 46 %, druga 52 %; *Il Piccolo*: prva 49 %, druga 51 %), v *Primorskih novicah* (Slika 10) pa prevladuje poimenovalno-informativna funkcija (69 %). Sklepamo lahko torej, da je v glavnih naslovih v izbranih številkah *Primorskega dnevnika* in *Il Piccola* bolj prisotno stališče piscev, ekspresivnost je večja kot v izbrani številki *Primorskih novic*, kar lahko razumemo tudi kot enega od kazalcev ideološkega vpliva oz. v našem primeru kot povezavo z zgodovinsko in sociološko situacijo. Prav zato lahko zaključimo, da ima vstop Slovenije v EU nekoliko večji emocionalni pomen za novinarje in bralce *Primorskega dnevnika* in *Il Piccola*.

Vsebinska analiza

Cilj vsebinske analize je iskanje odgovora na vprašanje, kako so izbrani mediji poročali o vstopu Slovenije v EU, torej, kateri dogodki in vprašanja so bili v ospredju njihovega poročanja; katere informacije so bile zanje

⁵ O njihovi vlogi piše Monika Kalin Golob (2008, 15): Obe prvini, torej prostorska izrazitost, grafičnost, splošno rečeno, videz, in jezikovnostilna uresničitev, sta posledici težnje posebnega sprejemanja poročevalskih besedil, branja po naslovih, kar zadošča za osnovno informiranost posameznika, ko prelista časopis.

Sl. 10: Funkcije glavnih naslovov v Primorskih novicah (4. 5. 2004).

Fig. 10: Function of headlines in Primorske novice (4 May 2004).

relevantne in so jih zato ponudili svojim bralcem; kako so te informacije podali. Konkretnije nas bo zanimalo, kako so v izbranih tekstih prikazani: 1) preteklost in sedanjost, 2) pomen padca meje, 3) Mi in Oni, 4) gospodarske posledice širitve EU. Naša opažanja in ugotovitve bomo podkrepili z izseki tekstov iz analiziranih časopisov, ki najbolje ponazarjajo oz. so najbolj tipični pokazatelji naših izsledkov.

Preteklost in sedanjost

Primorski dnevnik je temi preteklosti namenil prav posebno pozornost; ta je prisotna v številnih člankih in v precej večji meri kot v drugih dveh časopisih (prim. Rožac, 2008) in se povezuje s pojmi, kot so meja, etnični konflikti in spopadi (a, b), totalitarni režimi (a, b), različne ideologije (b) ipd. S preteklostjo so prežeti številni članki, nekaj je tudi takih, ki govorijo samo o dogodkih in razmerah, ki so spremljali vsakdanjega človeka v času, ko so se meje spreminjale, s tem pa bistveno (negativno) zaznamovale ljudi, ki so živeli ob njej. Preteklost se vsekozi kaže kot negativna komponenta obmejnega življenja, medtem ko je sedanjost, z osamosvojitvijo Slovenije, predvsem pa z vstopom Slovenije v EU, postala svetla, pozitivna (c). Prav zaradi tega je v *Primorskem dnevniku* precej prisotno stališče, da je spominjanje na pretekle dogodke pomembno, saj lahko prepreči, da bi se dogajanje iz preteklosti ponovilo v prihodnje (d):

- a) *Najprej na dejstvo, da so pred 90-imi leti nedaleč od kraja, kjer se je odvijala včerajšnja slovesnost, potekale bitke ob Soški fronti, ki sodijo med najbolj kr-*

*vave v evropski zgodovini, saj so zahtevale poldrugi milijon žrtev.*⁶

- b) *Sledil je poseg miljskega podžupana Prodana, ki je povedal, da je bila miljska skupnost vedno žrtev spopadov, nasprotujočih si ideologij in etničnih konfliktov. Zdaj je napočilo obdobje vedrin, sodelovanja in razvoja: to je treba prenesti še zlasti na mlade generacije.*⁷
- c) *Sedaj je čas za skupno gradnjo novih odnosov, za normalizacijo življenja, iz katerega je ljudi iztrgalo dvajset let fašizma, nato dolga in krvava vojna ter še dogajanja po njej.*⁸
- d) *Spominjanje je pomembno dejanje še posebej v odnosu do mladih, ki morajo vedeti, zato da bi se dejanja nasilja ne ponovila.*⁹

Podobne negativne vidike preteklosti izpostavljajo tudi *Primorske novice* (a), vendar v precej manjši meri kot *Primorski dnevnik*.

- a) *Po vseh ranah, ki smo si jih prizadejali v preteklosti, po sporih, ki so nas ločevali, po politikah, ki so nas pošiljale drugega nad drugega, je prišel trenutek za sožitje.*¹⁰

Negativna preteklost v nasprotju s pozitivno sedanjostjo in navdušenje nad padcem meje (a) so prav tako prisotni tudi v dnevniku *Il Piccolo*, vendar se pri tem bolj kot na totalitarne režime in različne ideologije novinarji sklicujejo na pojme hladna vojna, poenotena kultura, zmaga demokratičnih načel, človekovih pravic ipd. Izpostavljena je torej negativna »vzhodna« kultura iz preteklosti (b) v nasprotju s pozitivno zmago »zahodne« kulture z vstopom Slovenije v EU (b, c):

- a) *»Ecco perché – conclude il presidente – è tanto importante che l'albero dell'integrazione estenda oggi i suoi rami su questo piazzale, che per tanti anni è stato un simbolo doloroso della divisione e dell'odio tra i fratelli europei.«*¹¹
- b) *Chissà che cosa avrebbe pensato questa sera un vecchio »granicarò«, un militare della defunta Ina, l'Armata popolare jugoslava, che per anni ha dovuto sfidare i gelidi feroli della bora per fare la guardia al »muro di Gorizia«, all'estremo limes occidentale della coriacea Cortina di ferro? Che effetto gli avrebbe fatto vedere la nuova Transalpina. Senza reticolati, senza inferriate? Dov'è Italia? Dov'è Slovenia? Per lui, vecchio guardiano di una storia che non c'è più forse sarebbe stato il caos. Ma d'ora in poi non importa più. D'ora in avanti c'è solo Europa.*¹²

6 *Primorski dnevnik*, 1. 5. 2004, 13, Na Tromeji prijateljski pozdrav »novi zvezdi Evrope«.

7 *Primorski dnevnik*, 1. 5. 2004, 11, Odprta vrata na mejnem prehodu Škofije.

8 *Primorski dnevnik*, 1. 5. 2004, 25, Želimo biti konstruktivni člani družine razvitih držav.

9 *Primorski dnevnik*, 1. 5. 2004, 9, Tudi slovenska beseda v Narodnem domu.

10 *Primorske novice*, 4. 5. 2004, 2, Gorici sta v evropsko orbito lansirali slovensko zvezdo.

11 *Il Piccolo*, 1. 5. 2004, 2, Finalmente è caduto il muro di Gorizia.

12 *Il Piccolo*, 1. 5. 2004, 2, Finalmente è caduto il muro di Gorizia.

c) *L'allargamento dell'Unione europea per il sottosegretario »sanisce la vittoria dei valori e della cultura dell'Occidente. Celebra l'unificazione del continente nel nome della democrazia, delle libertà fondamentali e del rispetto dei diritti dell'uomo«.*¹³

b) (...) *la statua »Porta aperta« posta sul confine di Raibuese a significare l'amicizia tra i Comuni di Muggia e Capodistria, ma che ieri ha assunto anche un altro significato: aprire le porte alla Slovenia verso l'Ue.*¹⁸

Kaj pomeni padec meje?

Padec meje je tako v *Primorskem dnevniku* (a) kot v *Primorskih novicah* (b) predstavljen s skorajda izključno pozitivnega vidika, kot uresničitev dolgoletnih sanj; največkrat se povezuje z integracijo območij z obeh strani meje, večjim medsebojnim sodelovanjem obeh strani, z večjimi pravicami manjšin, lažjim ohranjanjem lastne identitete, boljšimi meddržavnimi odnosi, lažjim pretokom blaga in ljudi, številnejšimi vsakdanjimi stiki ljudi ipd. (a, b). Zanimivo je, da vstop Slovenije v EU *Primorski dnevnik* izpostavlja kot korak naprej pri uresničevanju svojih pravic kot manjšine, čeprav je slednje pravzaprav absurdno, glede na to, da je bila slovenska manjšina kot del italijanske države v Evropsko unijo vključena že dolga leta (c):

- a) *Slovenske manjšine se nadejajo, da bo z vstopom pod evropsko streho ponovno ustvarjena teritorialna kontinuiteta, ne sicer v politično-upravnem smislu, pač pa v moralno-kulturnem. To pomeni, da nas morebitne idejno-politične razlike ne bodo nikoli več ločevale, pač pa da bodo celo spodbuda za celovito vključevanje manjšin v polnopravno telo naroda, s katerim manjšina čuti trajno kulturno-zgodovinsko zvezo.*¹⁴
- b) *Formalna odprava meja namreč spet odpira vrata enotnemu slovenskemu kulturnemu prostoru in končno ponuja priložnost za odpravo razlikovanj na Slovence tostran meje in zamejce, ki jih je povzročilo zgodovinsko prestavljanje meja.*¹⁵
- c) *V novi Evropi bodo vse manjšine in seveda tudi tukajšnja zaživele v skupnem prostoru, kjer se bodo seveda lahko izražale prosto, svobodno in enakopravno, točno tako, kot vsi ostali člani nove evropske družine.*¹⁶

Medtem pa za *Il Piccolo* padec meje pomeni predvsem združitev obeh narodov znotraj EU (a), v smislu poenotenja in medsebojnega prijateljstva obeh držav (b); le malo besed je namenjenih večjim pravicam manjšin in lažjemu ohranjanju lastne identitete:

- a) *»... E le divisioni cadono in un'Europa che unisce tutti (...).«*¹⁷

Kdo smo mi, kdo so oni?

V *Primorskem dnevniku* sta vseskozi prisotni dvojici Mi – Slovenci proti Oni – Italijani (a) ter Mi – zamejski Slovenci proti Oni – Slovenija (b, d). Kot bistveni elementi slovenstva v nasprotju z italijanstvom se izpostavlja kultura, znotraj katere ima prav posebno mesto jezik, medtem ko je razlikovalni element zamejskih Slovencev v primerjavi s Slovenci iz Slovenije skupna usoda, drugačna, negativna zgodovinska izkušnja, dejstvo, da so bili odrezani od večine, prisiljeni živeti v italijanskem večinskem okolju. Prav v tem kontekstu je na nekaterih mestih močno prisoten t. i. dober slovenski nacionalizem (v primerjavi s slabim italijanskim), ki ga pisci doživljajo kot vsakdanjega in se ga zato niti ne zavedajo (g). Odrezanost zamejskih Slovencev od Slovenije pa je včasih izpostavljena tudi kot pozitivna, v smislu boljših življenjskih razmer in drugačnih izkušenj, kot je boljše poznavanje pozitivnih in negativnih razmer EU (d) – prisotna je torej identifikacija Mi – Evropa v nasprotju z Oni – države izven EU (e). Pridružitve Slovenije EU seveda pomeni korak naprej k brisanju razlikovanja med zamejskimi Slovenci in Slovenijo (c, f), pa tudi razlikovanja med Slovenci in Italijani:

- a) *A ne za vse. Libero Dean je na primer, z italijanskimi zastavami zastrl okna in verando svojega pritličnega stanovanja v bližnji Ul. Michaelstaedter, da ne bi skozenje »videl« vstopa Slovenije v Evropsko unijo, in z zeleno-belo-rdečo trobojnico »potrdil italijanskost Gorice«. Bil je eden redkih, sinoči v Gorici ...»¹⁹*
- b) (...) *odslej pa smo tudi Slovenci na italijanski strani meje manj »zamejci«, saj smo vsi skupaj v Evropi.*²⁰
- c) *Zadruga Primorski dnevnik pozdravlja vstop Slovenije v Evropo v prepričanju, da smo Slovenci in Slovenija danes v prostoru in skupnosti narodov, kamor sodimo po svoji zgodovini in kulturi.*²¹
- d) *Zato je naš pozdrav Sloveniji pozdrav Slovencev iz Italije, ki živimo v novi Evropi od začetkov in zato dobro poznamo njene prednosti kot tudi pomanjkljivosti.*²²
- e) *Tu se obnavlja Evropa. Evropa različnosti in bogatih tradicij, tista, ki je bila dolgo razdeljena na dvoje.*

13 Il Piccolo, 1. 5. 2004, 2, Finalmente è caduto il muro di Gorizia.

14 Primorski dnevnik, 1. 5. 2004, 11, Pozdrav Sveta slovenskih organizacij.

15 Primorske novice, 4. 5. 2004, 2, V starem okolju z novo družbo.

16 Primorski dnevnik, 1. 5. 2004, 9, Prodi omenil Bazoviške junake.

17 Il Piccolo, 1. 5. 2004, 8, Primo Maggio, festa del lavoro senza confini.

18 Il Piccolo, 1. 5. 2004, 7, »Che la porta resti sempre aperta«.

19 Primorski dnevnik, 1. 5. 2004, 4, Evropska »fešta« v obeh Goricah.

20 Primorski dnevnik, 1. 5. 2004, 5, Trg pred Severno postajo sinoči v središču Evrope.

21 Primorski dnevnik, 1. 5. 2004, 11, Pozdrav Zadruga Primorski dnevnik.

22 Primorski dnevnik, 1. 5. 2004, 11, Pozdrav Zadruga Primorski dnevnik.

Danes se vanjo vrača tisti del, ki je bil desetletja žrtvovan na oltarju ravnovesij po drugi svetovni vojni, tisti, ki je plačal vso ceno, da je drugi del užival svobodo in blagostanje.²³

- f) Slovenci na italijanski strani meje smo morda nad tem bolj navdušeni, ker to doživljamo kakor končno spojitev z našo domovino.²⁴
- g) Nekateri mu sicer priznavajo pomembno vlogo, ki jo je opravil in jo še opravlja s svojo dejavnostjo in pisanjem ter opozarjanjem na nevarnosti, ki bi lahko ogrozile majhen slovenski narod, a mu obenem očitajo preveč ostrine, ki naj bi skoraj mejila na nacionalizem, vendar take bi lahko spomnili, da Gregorič nikogar ne ogroža, niti v sosedstvu niti doma, dela in govori le v korist svojega naroda in države in nikoli v škodo drugih.²⁵

V *Primorskih novicah* ni toliko izpostavljen odnos Slovencev do drugih narodov, npr. Italijanov, temveč predvsem odnos Mi – Slovenija proti Oni – Evropa²⁶ (a), ki z vstopom Slovenije v EU vedno bolj izginja, kar je razumljeno kot pozitiven proces (b). Pojavlja se tudi že znani konstrukt slovenske identitete, tj. naša majhnost (c). Tako kot v *Primorskem dnevniku* je prisotna tudi dvojica stara Evropa proti novim članicam, pri čemer je pomembno dejstvo, da so se nove članice od nekdaj počutile del »zahodne« Evrope, kar so zdaj tudi postale (d):

- a) Tudi zato se nam, Slovincem, Evropska unija kaže kot intelektualna priložnost za približevanje standardom razvitih držav, kjer je prenos znanja z izobraževalnih institucij na podjetja bistveno boljši kot pri nas.²⁷
- b) Evropa je naša in mi smo del nje, je povedal, vanjo smo prišli samozavestni in enakovredni, s kulturno in narodno identiteto, z organizirano državo in s sistemi, ki omogočajo blaginjo, znanje in napredek.²⁸
- c) Dobro je, da vstopamo v EU, saj smo premajhni, da bi lahko sami preživeli. To je bilo skoraj že nujno zlo.²⁹

- d) »Deset držav, ki so se po kulturi in tradiciji počutile, da pripadajo Evropi, tej skupnosti sedaj tudi pripadajo.«³⁰

V *Primorskem dnevniku* in *Primorskih novicah* se vseskozi čuti vzdušje, da je pozitivno, varno, perspektivno, da Slovenija izstopa iz Balkana in vstopa v Evropo (a), kamor naj bi ta že od nekdaj spadala s političnega, ekonomskega in kulturnega vidika (b). Prav tako je prisotno mnenje, da je treba negativnemu Balkanu pomagati, da se spremeni v pozitivno Evropo (c, d, e). Evropa je, v nasprotju z Balkanom, pojmovana kot simbol demokracije in miru (f). Vseeno pa je v *Primorskem dnevniku* zaslediti tudi mnenja, da je za zgodovinske dogodke in delitev Evrope bolj kot vzhodna »kriva« zahodna Evropa (g):

- a) Tu se obnavlja Evropa. Evropa različnosti in bogatih tradicij, tista, ki je bila dolgo razdeljena na dvoje. Danes se vanjo vrača tisti del, ki je bil desetletja žrtvovan na oltarju ravnovesij po drugi svetovni vojni, tisti, ki je plačal vso ceno, da je drugi del užival svobodo in blagostanje.³¹
- b) S tem korakom se Slovenija tudi formalno uvršča v tisti politično-ekonomsko-kulturni prostor, ki so ga Slovenci v preteklosti pomagali ustvarjati in v katerega polnopravno spadajo.³²
- c) Politike pa je treba opozoriti, da ne bodo na južni meji s Hrvaško postavljali novega berlinskega zidu.³³
- d) Italija in Slovenija imata v Evropski uniji skupno odgovornost, da na Balkanu spodbujata stabilnost, ki bo zasnovana na zavračanju nacionalističnih teženj, na spoštovanju človeka in kulturne različnosti in na pripravljenosti za sodelovanje med balkanskimi državami, ki se na svoji demokratični poti približujejo Evropski uniji.³⁴
- e) Upamo, da se bo območje blagostanja, varnosti in stabilnosti kmalu razširilo tudi v našo jugovzhodno sosesčino.³⁵

23 Primorski dnevnik, 1. 5. 2004, 3, Čas ne ostane nikoli dolžnik.

24 Primorski dnevnik, 1. 5. 2004, 56, Med mladimi prevladuje pragmatičnost: bo nekaj dobrega in nekaj slabega, sprva brez velikih sprememb.

25 Primorski dnevnik, 1. 5. 2004, 53, Počutili smo se kot živali, ki jim omejujejo življenjski prostor.

26 Dvojico slovenskosti in evropskosti je v slovenskem prostoru izpostavila Andreja Vezovnik (2007), ki je obravnavala diskurzivno konstrukcijo slovenske nacionalne identitete ob poročanju medijev o pristopanju Slovenije v EU; avtorica dokazuje, da se v medijih Slovenija prikazuje kot Mi, Evropa pa kot Oni. Slovenska nacionalna identiteta, slovenskost se v slovenskih medijih kaže v odnosu do evropskosti, ki je univerzalna, kot partikularen pojav. Evropa hkrati predstavlja Drugega, vendar le takrat, ko se želi izpostaviti partikularnost slovenstva. Če razmišljamo o Evropi univerzalno, pa se pojavi tretji akter, Balkan, ki v tem primeru prevzame vlogo Drugega. Skratka, Evropa za slovenskost predstavlja po eni strani potencialnega sovražnika, ko pride na dan njena avtoriteta in grožnja, po drugi pa se z njo slovenstvo poistoveti, ko pričakuje od nje koristi in boljšo prihodnost (Vezovnik, 2007, 473).

27 Primorske novice, 4. 5. 2004, 2, V starem okolju z novo družbo.

28 Primorske novice, 4. 5. 2004, 2, Gorici sta v evropsko orbito lansirali slovensko zvezdo.

29 Primorske novice, 4. 5. 2004, 10, V znamenju dežja in Magnifica.

30 Primorske novice, 4. 5. 2004, 6, Krščanske korenine celine.

31 Primorski dnevnik, 1. 5. 2004, 3, Čas ne ostane nikoli dolžnik.

32 Primorski dnevnik, 1. 5. 2004, 11, Pozdrav Sveta slovenskih organizacij.

33 Primorske novice, 4. 5. 2004, 15, Ne zidu na jug.

34 Primorski dnevnik, 1. 5. 2004, 3, Italija in Slovenija bosta lahko vzor sodelovanja v Evropi.

35 Primorski dnevnik, 1. 5. 2004, 5, Trg pred Severno postajo sinoči v središču Evrope.

- f) *Pridružile se nam bodo še druge države in drugi evropski narodi, vse dokler ne bo naša celina združena v miru in demokraciji.*³⁶
- g) *Ko namreč beremo o »železni zavesi« na italijanski vzhodni meji, tudi v ocenah slovenskih komentatorjev zasledimo podmeno, da je »zapiranje« izhajalo predvsem iz jugoslovanskega družbenopolitičnega sistema in hkrati pozabljam, da je NATO črta s podzemnimi bunkerji, navideznimi kopicami koruze in namišljenimi skladišči ANAS potekala na italijanskem ozemlju, medtem ko je na jugoslovanskem na ozki stezi kontrolo izvajal graničar s psom – pa vendar so sredstva obveščanja uspela graničarja mitizirati v skrajno negativni luči.*³⁷

V *Il Piccolo* je zelo prisotno razlikovanje Mi – (pozitivna) Evropa proti Oni – (negativni) Balkan oz. Mi – stara Evropa proti Oni – nove članice; manjšanje razlik med obema poloma, ki ga domnevno povzroča širitev EU, je po eni strani pozitivno, saj gre, kot smo že omenili, za »zmago zahodnih, evropskih vrednot« (a), po drugi strani pa negativno, saj s seboj prinaša manjšo enotnost in večje možnosti konfliktov znotraj že tako na mnogih področjih razhajajoče se EU (b, c):

- a) *Da oggi essere cittadini di uno Stato non sarà più elemento di separatezza ma di ricchezza reciproca perché saremo tutti insieme Italiani ed Europei, Europei e Sloveni ed Europei e Croati.*³⁸
- b) *Stiamo velocemente procedendo verso un'Europa meno integrata e meno atlantica. Anche perché quasi tutti i nuovi membri dell'Unione guardano anzitutto oltre atlantico e poi, secondariamente, al di là di quella che una volta era la cortina di ferro.*³⁹
- c) *Ma il problema più grave che ci troveremo ad affrontare nel nuovo corpo europeo sarà l'eterogeneità culturale.*⁴⁰

Gospodarstvo stare in nove Evrope

V pojmovanju "stara Evropa : nove članice" se kot eden ključnih elementov diferenciacije v vseh časopisih pojavlja ekonomska oz. gospodarska razvitost. Vendar je to razlikovanje v *Primorskem dnevniku*, predvsem pa v *Primorskih novicah* interpretirano kot pozitivno (a, b), medtem ko je v *Il Piccolo* prikazano skrajno negativno, kot vzrok novih gospodarskih težav (d) zaradi preteklih razlik v sistemih stare Evrope in novih članic (c). V *Pri-*

morskih novicah je razlikovanje prikazano kot pozitivno za Slovenijo, saj naj bi pospešilo njen gospodarski razvoj (a), medtem ko je v *Primorskem dnevniku* interpretirano kot pozitivno in naj ne bi oviralo gospodarskega razvoja Italije (b):

- a) *»Š/iritev Unije /bo/ povzročila močan pospešek gospodarskega razvoja.«*⁴¹
- b) *Slovenija nima visoke stopnje brezposelnosti, cena dela se približuje naši, torej je mogoče izključiti nevarnost, da bi slovenski delavci povzročili motnje na tukajšnjih lokalnih trgih dela.*⁴²
- c) *Inoltre le nuove economie stanno faticosamente compiendo il tragitto dal socialismo di stato a un capitalismo spesso selvaggio, dove parole da noi classiche come welfare e sindacato suonano piuttosto bizzarre.*⁴³
- d) *(...) ma non vorremmo che (...) si dimenticasse i rischi oggettivi per l'economia locale connessi all'ingresso della vicina repubblica nell'Unione europea.*⁴⁴

SKLEP

Etnična identiteta in različni diskurzi, s katerimi se v komunikaciji s svojimi občinstvi srečujejo trije obravnavani mediji – *Primorski dnevnik*, *Primorske novice* in *Il Piccolo* – so prav gotovo sooblikovali njihovo poročanje o vstopu Slovenije v EU. O tem pričata dve dejstvi: 1) dogodek v časopisih ni bil izpostavljen v enaki meri, 2) reprezentacija dogodka se je od časopisa do časopisa razlikovala glede na različno kulturno in zgodovinsko okolje, ki jim časopisi pripadajo, ter glede na različne identitete, ki so se v teh okoljih oblikovale skozi čas.

Vstop Slovenije v EU je bil v največji meri reprezentiran v *Primorskem dnevniku*, kar se je odražalo tako v visokem deležu člankov, ki pričajo o tem dogodku, kot tudi v izjemni pozornosti, ki je je bil dogodek deležen na naslovnici in drugih izpostavljenih straneh časopisa, ter v veliki čustveni nabitosti naslovov, ki se navezujejo na dogodek. Vsebina člankov priča o različnih pogledih izbranih časopisov na preteklost in sedanost obmejnega območja, na pomen padca meje, na vprašanja, kdo smo Mi in kdo so Oni, ter na gospodarske posledice širitve EU. Preteklost kot negativni element v nasprotju s svetlo sedanostjo je po pričakovanjih najbolj izpostavljena v dnevniku slovenske skupnosti v Italiji, saj so negativni dogodki iz zgodovine – »postavitev nepravilne meje«, »odreza-

36 *Primorski dnevnik*, 1. 5. 2004, 5, Trg pred Severno postajo sinoči v središču Evrope.

37 *Primorski dnevnik*, 1. 5. 2004, 52, Za goriške Slovence je sodelovanje ustaljena praksa.

38 *Il Piccolo*, 1. 5. 2004, 6, Terribili confini.

39 *Il Piccolo*, 1. 5. 2004, 3, Sfida decisiva.

40 *Il Piccolo*, 1. 5. 2004, 3, Sfida decisiva.

41 *Primorske novice*, 4. 5. 2004, 5, »Skupen dom evropskih jezikov«.

42 *Primorski dnevnik*, 1. 5. 2004, 40, Širitev v znamenju blažilcev in prehodnih obdobij.

43 *Il Piccolo*, 1. 5. 2004, 3, Sfida decisiva.

44 *Il Piccolo*, 1. 5. 2004, 4, I rischi: trasporti, lavoro, porto.

nost od domovine«, »dolgoletno kruto zatiranje s strani večine«, »ogroženost lastnega obstoja« ipd. – prav v tej skupnosti odigrali največjo vlogo pri gradnji lastne identitete, ki je postavljena v opozicijo tako z Italijani kot tudi s Slovenijo. Izpostavljanje večjih pravic manjšine, ki jih naj bi se vzpostavile z vstopom Slovenije v EU, je prav tako pričakovano domena *Primorskega dnevnika*. Medtem pa je v *Primorskih novicah* najbolj izstopajoče pojmovanje pozitivne Evrope, s katero se njihovo ciljno občinstvo vse bolj istoveti in ki prinaša kulturni napredek, pospešen gospodarski razvoj, večje pravice Slovencev kot majhnega naroda itd., v nasprotju z negativnim Balkanom, katerega del so bili Slovenci še pred kratkim in kateremu je treba zdaj pomagati, da se s kulturo in gospodarstvom vse bolj pridružuje idealu, Evropi. Povsem drugi aspekti so prisotni v *Il Piccolo*, kjer se zgodovina povezuje z negativno,

kulturno in gospodarsko drugačno in nedemokratično vzhodno Evropo, katere posledice je moč čutiti še danes; zato lahko ob branju tega časopisa poleg navdušenja ob zmagi zahodnih vrednot občutimo tudi bojazen, da bodo prav kulturne in gospodarske razlike med staro in novo Evropo negativno vplivale na življenje v EU.

Elementi diferenciacije treh obravnavanih skupnosti, ki smo jih v analizi izpostavili, so brez dvoma daleč od sovražno nastrojenih govorov ali pozivov k vojni, vendar še zdaleč niso tako nedolžni, kot izgledajo na prvi pogled. Zdi se, da je slovensko-italijansko obmejno območje še vedno prežeto z odprtimi ranami iz preteklosti, medsebojnim nerazumevanjem in tu pa tam še vedno živečimi rasističnimi prepričanji, ki jih niso mogli pokončati ne padec železne zavesne ne osamosvojitve Slovenije ne priključitev Slovenije Evropski uniji.

ON THE ACCESSION OF SLOVENIA TO THE EU: A MEDIA DISCOURSE ANALYSIS

Tina ROŽAC

University of Primorska, Science and Research Centre, 6000 Koper, Garibaldijeva 1, Slovenia
e-mail: tina.rozac@zrs.upr.si

SUMMARY

This article compares the presentation of the accession of Slovenia to the European Union by the three largest newspapers in the Slovene-Italian border area: Primorski Dnevnik, Primorske Novice and Il Piccolo. By using methods of critical discourse analysis, it attempts to find an answer to the question how the presentation of the event in the chosen media differs in terms of differences in the identities of their target audiences. As a qualitative method, the analysis of the chosen media discourse is based on the analysis of actual texts, i.e. articles published in the first issues of the chosen local newspapers after the accession of Slovenia to the EU. The textual analysis is divided into three segments: an analysis of structure, of headlines and a content analysis.

The author of this article has established that the issue addressed received the most attention in Primorski Dnevnik, which was reflected not only in a high percentage of articles addressing the subject, but also in outstanding attention paid to the event on the front page and other main pages and in emotionally charged headlines related to the event.

From the point of view of content, the articles reveal different views of the chosen newspapers on the past and the present of the border area, on the significance of the abolishment of the border, on the questions "Who are We?" and "Who are They?", and on economic implications of the EU enlargement. As expected, the antithesis between the past as a negative element and the bright present is most highlighted by Primorski Dnevnik (the daily newspaper of the Slovene community in Italy) since negative historic events played the most important role in the construction of the identity of this community which was formed in opposition to both the Italian community and the Slovene nation. The expectations that the accession of Slovenia to the EU would bring the Slovene minority in Italy greater minority rights is also, as expected, mostly dealt with by Primorski Dnevnik. By contrast, Primorske Novice (the main daily newspaper in the Primorska region in Slovenia) places greatest emphasis on a positive notion of Europe, to which its target audience increasingly subscribes. In contrast to the Balkans, which are seen negatively, such a Europe will bring cultural progress, accelerated economic development and greater rights to Slovenia as a small nation. Completely different aspects are highlighted by Il Piccolo (the Italian daily published in Italy and read by the Italian minorities in Slovenia and Croatia), which associates history with a negative, culturally and economically different and undemocratic Eastern Europe, the consequences of which can still be felt today. Its readers can therefore feel not only the enthusiasm springing from the victory of Western values, but also the fear that cultural and economic differences between the old and new Europe will have a negative impact upon life in the EU.

Ethnic identities and different discourses used by the three media in question when communicating with their audiences have undoubtedly shaped their coverage on the accession of Slovenia to the EU. The event did not gain

the same amount of attention, and its presentation differed from newspaper to newspaper depending on not only the cultural and historical environment of individual newspaper but also the identities formed in these environments over time.

Key words: critical discourse analysis (CDA), media discourse, ethnic/national identity, Slovenia, Italy, accession of Slovenia to the European Union

VIRI IN LITERATURA

- Il Piccolo.** Giornale di Trieste. Trieste, S.P.E, 1881–.
- Primorske novice.** Koper - Nova Gorica, Primorske novice, 1963–.
- Primorski dnevnik.** Trst, Založništvo tržaškega tiska, 1945–.
- Austin, J. L. (1990):** Kako napravimo kaj z besedami. Ljubljana, ŠKUC, Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- Bašič Hrvatini, S. (2008):** Kaj počnejo »psi čuvaji«? V: Slovenski jezik, literatura, kultura in mediji. 44. seminar slovenskega jezika, literature in kulture, 23. 6.-11. 7. Ljubljana, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete, 133–139.
- Beaugrande, R. A. de, Dressler, W. U. (1992):** Uvod v besediloslovje. Ljubljana, Park.
- Bell, A., Garrett, P. (1998):** Media and Discourse: A Critical Overview. V: A. Bell, P. Garrett (ur.): Approaches to Media Discourse. Oxford - Malden, Blackwell Publishers Ltd.
- Bell, A., Garrett, P. (ur.) (1998):** Approaches to Media Discourse. Oxford - Malden, Blackwell Publishers Ltd.
- Bergoč, S. (2008):** Slovenski jezik v procesih političnega združevanja/pridruževanja. Doktorsko delo. Ljubljana, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Oddelek za slovenistiko.
- Blommaert, J. (2005):** Discourse: a critical introduction. Cambridge, Cambridge University Press.
- Chmiel, P. (2010):** Un Nuovo Arrivato? L'immagine dello »slavo« negli scritti di autori triestini dell'inizio del Novecento. Treatises and documents, Journal of Ethnic Studies/Razprave in gradivo, Revija za narodnostna vprašanja, 63. Ljubljana, 104–123.
- Dijk, T. A. van (1998):** Ideology. A Multidisciplinary Approach. London - Thousand Oaks - New Delhi, Sage Publications.
- Erjavec, K., Poler Kovačič, M. (2007):** Kritična diskurzivna analiza novinarskih prispevkov. Knjižna zbirka Maklen. Ljubljana, Fakulteta za družbene vede.
- Erjavec, K., Poler Kovačič, M. (2010):** New Divisions – New Exclusions? Slovenian and Croatian News Discourses about the Schengen Border. Annales, Series historia et sociologia, 20, 2. Koper, 495–506.
- Fairclough, N. (1995):** Critical discourse analysis: the critical study of language. London - New York, Longman.
- Fowler, R. (1996):** Linguistic criticism. Oxford - New York, Oxford University Press.
- Grice, H. P. (1989):** Studies in the way of words. Cambridge - London, Harvard University Press.
- Gumperz, J. J. (2002):** Discourse strategies. Cambridge (etc.), Cambridge University Press.
- Hall, S. (1997):** Representation: Cultural Representation and Signifying Practices. London, Sage.
- Halliday, M. A. K. (2004):** An introduction to functional grammar. London, Arnold.
- Hymes, D. H. (1977):** Foundations in sociolinguistics: an ethnographic approach. London, Tavistock.
- Il Piccolo (2011):** I luoghi de Il Piccolo. [Http://ilpiccolo.gelocal.it/2.598/mappa](http://ilpiccolo.gelocal.it/2.598/mappa) (2. 8. 2011).
- Kalin Golob, M. (2008):** Naslovje v slovenskih tiskanih medijih: od izbesedilnih panaslovov do interpretativnih čeznaslovov. V: Slovenski jezik, literatura, kultura in mediji: zbornik predavanj. 44. seminar slovenskega jezika, literature in kulture, 25. 6.–11. 7. 2008. Ljubljana, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete.
- Kress, G. R., Hodge, R. I. V. (1981):** Language as ideology. London - Boston, Routledge & Kegan Paul.
- Kress, G., Leeuwen, T. van (1998):** Front pages: (The Critical) Analysis of Newspaper Layout. V: A. Bell, P. Garrett (ur.): Approaches to Media Discourse. Oxford – Malden, Blackwell Publishers Ltd.
- Labov, W. (2005):** Principles of linguistic change. Malden - Oxford - Carlton, Blackwell.
- Pušnik, M. (1999):** Konstrukcija slovenske nacije skozi medijsko naracijo. Teorija in praksa, 36, 5. Ljubljana, 796–808.
- Rožac, T. (2008):** Medijska reprezentacija vstopa Slovenije v Evropsko unijo: diskurzivna analiza izbrana slovenskega časopisja z obeh strani slovensko-italijanske meje. Diplomsko delo. Koper, Fakulteta za humanistične študije.
- Rožac Darovec, V. (2010):** Narod, država in identitete v obmejnih prostorih. Acta Histriae, 18, 1–2. Koper, 217–228.
- Sacks, H., Jefferson, G., Schegloff, E. A. (1995):** Lectures on conversation. Oxford - Cambridge, Blackwell.

- Schiffrin, D. (2002):** Approaches to discourse. Oxford - Cambridge, Blackwell.
- Semolič, D. (2003):** Mediji. Zaključni simpozij Programske konference SKGZ-SSO, Gorica, 8. novembra 2003. [Http://www.skgz.org/mediji](http://www.skgz.org/mediji) (2. 8. 2011).
- Sinclair, J. McH., Coulthard, M. (1975):** Towards an analysis of discourse: the English used by teachers and pupils. London, Oxford University Press.
- Stacul, J. (2001):** When Language Does Not Matter: Regional Identity Formation in Northern Italy. V: C. C. O'Reilly (ur.): Language, Ethnicity and the State. Hampshire - New York, Palgrave.
- Šabec, K. (2006):** Lahi so sodrga in vi, njihova manjšina, imate to v genih. Poročilo Skupine za spremljanje nestrpnosti, 5. Ljubljana, 162–189.
- Škiljan, D. (1999):** Javni jezik. K lingvistiki javne komunikacije. Ljubljana, Studia humanitatis.
- Šumi, I. (2000):** Slovensko narod(nost)no vprašanje: akademska tradicija ali ideologija? Časopis za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo, 28, 198/199. Ljubljana, 257–271.
- Tannen, D. (1996):** Gender and discourse. New York - Oxford, Oxford University Press.
- Tischer, S., Meyer, M., Wodak, R., Vetter, E. (2000):** Gender and discourse. London - Thousand Oaks - New Delhi, Sage.
- Verdnik, B. (1997):** Primorske novice. V: Zbornik Primorske – 50 let. Koper, Primorske novice, 263–264.
- Verdonik, D. (2004):** Prispevki kritične analize diskurza k proučevanju rabe jezika. Dialogi, 40, 3/4. Maribor, 60–74.
- Vezovnik, A. (2007):** Diskurzivna konstrukcija slovenske nacionalne identitete: analiza časopisnih političnih komentarjev v obdobju vstopanja Slovenije v Evropsko unijo. Annales, Series historia et sociologia, 17, 2. Koper, 469–483.
- Wodak, R., Meyer, M. (ur.) (2009):** Methods of critical discourse analysis. Los Angeles (etc.), Sage.